

Puheenjohtaja Maria Löfgren Akavan liittokokouksessa 25.11.2024:

Ajankohtainen yhteiskunta- ja työmarkkinapoliittinen tilanne

Arvoisa liittokokousväki, hyvät akavalaiset!

Akavassa olemme tunnistaneeet julkisen talouden tasapainottamisen tarpeen, mutta säästöjen mittakaavassa ja kohdennuksessa olemme tarjonneet rakentavaa kritiikkiä. Talouskasvu on avainasemassa, jotta säästöjen vaikutukset eivät näivettäisi Suomea. Vetovoimamme investoinneille ja osajille on kasvun kulmakivi.

Julkisen talouden säästöjen oheen on onneksi tullut myös puhetta kasvun merkityksestä. Me tuemme kasvutavoitetta, etunojassa omilla ehdotuksillamme. Hallituksen kannattaa ottaa niitä käyttöön mahdollisimman pian. Keskusteluyhteytemme sekä Risto Murron työryhmän, että maan hallituksen suuntaan on hyvä.

Akavan kasvuehdotukset. Niissä kiteytyy akavalaisten työn merkitys, onhan kaiken takana osaava työvoima.

Korkeakoulujen tutkimus on tieteen ja teknologian kehityksen kivijalka. Sen avulla saamme innovaatioita, tieteellisiä läpimurtoja. Ehdotamme, että hallitus päättää **pääomittaa ammattikorkeakouluja ja yliopistoja kahdella miljardilla eurolla tutkimuksen vaikuttavuuden perusteella**. Pääomitus voidaan hoitaa esimerkiksi siirtämällä pörssiomistuksia korkeakoulujen taseisiin ja se voidaan kytkeä yksityisen rahoituksen hankintaan.

Kun kasvu alkaa, se ei saa pysähtyä työvoimapulaan. Tavoite korkeakoulutettujen nuorten osuuden kasvattamisesta 50 prosenttiin vuoteen 2035 mennessä vaatii merkittävää aloituspaikkojen lisäämistä ja niiden täysimääräistä rahoittamista.

Koulutustason nostamiseksi tarvitaankin **pitkäjänteinen parlamentaarinen suunnitelma ja sitoutuminen, ei hallituskausittain vaihtuvaa tempoilua**.

Hyvät ystävät!

Talouskasvu edellyttää lisää työ- ja osaamisperusteista maahanmuuttoa. Esitämme kunnianhimoiseksi tavoitteeksi, että kolminkertaistetaan **kansainvälisten erityisosaajien määrä**. Nyt heidän työlupiansa määrä on ollut laskussa.

Työelämälähtöinen kieli- ja kotoutumiskoulutus pitää aloittaa lupaprosessista riippumatta välittömästi maahantulon jälkeen.

Työelämän nopeat muutokset, kuten digitalisaatio, tekoäly ja vihreä siirtymä edellyttävät aiempaakin enemmän jatkuvaa oppimista.

Meidän pitää **nostaa Suomi jatkuvan oppimisen kärkimaaksi** ja kasvattaa aikuiskoulutukseen osallistumista nykyisestä 26 prosentista 40 prosenttiin seuraavan viiden vuoden aikana.

Tavoite edistyy, kun osaamisen kehittämistä tuetaan verotuksessa ja työttömyyden aikaista opiskeluoikeutta laajennetaan huomattavasti. Jatkossa tarvitsemme uuden jatkuvan oppimisen mallin, joka turvaa aikuisten opiskelijoiden toimeentuloa.

Ehdotamme myös, että **koko verojärjestelmämme uudistetaan**.

Isompi uudistus vie aikaa ja pitää valmistella huolella, mutta alkajaiseksi ylikireä ansiotulojen verotus on jätettävä historiaan. Työn verotuksen keventäminen ja korkeiden rajaveroasteiden alentaminen on nopeasti vaikuttava ja suoraviivainen kasvutoimi.

Yritystuet ovat vuosittain miljardeja euroja suorina ja epäsuorina tukina. Etlan arvion mukaan säilyttäviä tukia on noin kolme neljäsosaa ja vain neljännes kohdistuu TKI-toimintaan, kansainvälistymiseen ja yritystoimintaan. Painopiste on väärä. **Yritystukia pitää suunnata uudistumiseen**, vastuullisuuteen, osaamisinvestointeihin, TKI-toimintaan ja hiilineutraaliuteen.

Viimeiseksi vielä Eurooppa-tason ehdotus. Panostukset koulutukseen, tutkimukseen ja innovaatioihin tulee kaksinkertaistaa.

EU:n seuraavan monivuotisen budjetin (2028–2034) osaksi kaavaillaan kilpailukykyrahastoa, joka kattaa muun muassa nykyisen tutkimusohjelman. Nykypohjalta rahaston osuus jäisi noin 15 prosenttiin koko rahoituskehystä. Tämä osuus tulisi siis nostaa kaksinkertaiseksi eli 30 prosenttiin. Erasmus+-ohjelman rahoitus tulisi myös samalla kaksinkertaistaa.

Pohdin seuraavaksi Euroopan unionin näkymiä

Parlamentin komissaarikuulemisissa on ollut jälleen omat poliittiset kiemuransa, mutta nyt uusi komissio on aloittamassa työnsä. Työelämän tekoälydirektiivi on mahdollisesti tulossa ja työmarkkinajärjestöt saavat pian lausunnolle hankkeen ”työntekijän oikeudesta irtaantua työnantajayhteyksistä vapaa-ajallaan”. Myös psykososiaaliset riskitekijät ovat olleet esillä.

EU pysyttäytyy vihreän siirtymän polulla, mutta lähestyy sitä talouspainotteisemmin. Tavoitteissa on muun muassa kiertotalouden sisämarkkinat. Uusia unionitason kauppasopimuksia pyritään neuvottelemaan. Osaamis- ja TKI-panostusten kasvattaminen varmistaa sen, että unionin kasvuhankkeet edistyvät. Ja on tärkeää, että komissiarimme Henna Virkkunen edistää varapuheenjohtajana teknologiaa.

Tulossa on lakialoite tutkimuksen vapaudesta ja Unkarin koulutus- ja tutkimusvarat on tällä hetkellä jäädytetty oikeusvaltiotrikomusten takia. Oikein hyvä!

Kokonaistilanne on Suomen ja EU:n näkökulmasta silti vakava:

Meidän eurooppalaisten on varmistettava, että vaikka muualla tapahtuisi mitä, EU edistää jatkossakin perinteisiä läntisiä arvoja, kuten demokratiaa, oikeusvaltiota ja kansainvälistä sääntöperustaista järjestelmää.

Alue- ja kuntavaalit sekä julkinen sektori

Ensi huhtikuussa käydään alue- ja kuntavaalit. Ehdokkaaksi on lähdössä paljon eri alojen akavalaisia – toivotan menestystä ja viisautta tasapuolisesti kaikille!

Toimiva ja tuloksellinen julkinen sektori on turvallisen ja kestävän hyvinvointiyhteiskunnan perusrakenne. Poliittisten päättäjien tehtävänä on määritellä, mistä yhteiskunta vastaa ja mistä ei. Tällaisten arvovalintojen tekemistä ei pidä eikä voi säilyttää virkajohdolle tai henkilöstölle.

Mutta miten turvataan laadukkaat peruspalvelut? Lisäämällä järjestäjien yhteistyötä, kehittämällä työoloja ja johtamista. Kustannuksia säästäviä ratkaisuja tehtäessä on tehtävä myös priorisointeja ja hyödynnettävä digitalisaatiota. Sote-palveluissa tarvitaan monituottajamallia eli julkisen, sote-yrittäjien ja järjestöjen palvelutuotantoa.

Kuntavaalitavoitteistamme nostan valtakunnan tason päätöstä edellyttävän uudistuksen. Perustuslain turvaamille sivistyspalveluille tulisi määritellä laatumittarit, joita seuraamalla voitaisiin ennakoida palvelutason heikkeneminen ja tehdä tarvittavat toimet, kuten sopia kuntien yhteistyöstä, ennen ajautumista kriisikuntamenettelyyn. Muutoin uhkana on, että lapsen asuinpaikka vaikuttaa yhä enemmän koulutuksen laatuun ja saavutettavuuteen.

Hyvä liittokokousväki!

Työeläkeneuvottelut ovat nyt tiiviissä vaiheessa tammikuun lopun määräajan hämmöttäessä. Neuvottelemme työeläkejärjestelmän uudistuksista, jotka parantaisivat julkista taloutta miljardilla eurolla.

Lisäksi hallituksen tahtona on vakauttaa eläkevakuutus-maksutasoa pitkällä aikavälillä sääntöpohjaisen vakautusjärjestelmän avulla. Tämä osa toimeksiannosta ei ole yksiselitteinen eikä yhteisymmärryksen löytäminen ole helppoa.

Työeläkejärjestelmämme on hyvin hoidettu ja vakaa, mutta pitkällä aikavälillä ikääntyminen ja syntyvyyden lasku vaikuttavat sen kestävyYTEEN. Tilastokeskuksen tuoreimman väestöennusteen mukaan maahanmuuton oletetaan pysyvän nykyisellään korkealla tasolla. Poliitiikkatoimet tulisikin nyt suunnata positiivisen skenaarion toteuttamiseen, ei maahanmuuton ehkäisyyn.

Työeläkejärjestelmän rahoituksellinen kestävyys paranisi suuremmilla sijoitustuotoilla, mikä edellyttää suuremman riskinoton sallimista. Kestävyys paranisi myös, jos työkyvyttömyyseläkkeet saataisiin vähenemään. Niistä yli puolet on nykyisin mielenterveysperusteisia.

Tähän ongelmaan tarttuminen edellyttää työeläkejärjestelmän ulkopuolisia keinoja. Olennaista on haitallisen psykososiaalisen kuormituksen ennaltaehkäisy työpaikoilla ja työterveyshuollossa. Henkistä työkykyä ja mielenterveyttä on tuettava konkreettisin toimin.

Vastuullinen ja pitkäjänteinen eläkepolitiikka edellyttää luottamusta ja kaikkien kolmikannan osapuolten sitoutumista. Jos työmarkkinaosapuolet saavuttavat

neuvottelutuloksen, hallituksen pitää osaltaan sitoutua ratkaisuun. Jos partit eivät saavuta yhteisymmärrystä, uhkana on, että työeläkejärjestelmä politisoituu.

Hyvät paremman työelämän tekijät!

Siirryn nyt katsauksessani hallituksen työelämäreformeihin.

Me Akavassa olemme esittäneet tasapainottavia ratkaisuvaihtoehtoja. Hallitus on kuitenkin näissä asioissa varsin jääräpäisesti toteuttanut ohjelmaansa, mutta joitakin muutoksia esimerkiksi paikallisen sopimisen lainsäädäntöön olemme onnistuneet samaan.

Hallituksen kiire ei ole mahdollistanut vaatimaamme laadukasta lainvalmistelua, huolellisia vaikutusarvioita eikä muutosten yhteisvaikutusten arviointia.

Parhaillaan käsittelyssä niin sanotuissa kolmikantaisissa työryhmissä ovat muun muassa määräaikaisuuksien perusteista luopuminen enintään vuoden kestävässä työsopimuksissa ja henkilöön perustuvan irtisanomisen helpottaminen.

Meiltä eivät järkiperusteiset ratkaisuesitykset lopu näissäkään viheliäissä muutoksissa.

Työmarkkinahäiriöiden uhkaa lisäävä ja tasa-arvon kannalta tuhoisa palkankorotusten vientimalli on nyt eduskunnassa. Ei olisi myöhäistä antaa järjen voittoa. Viestini hallituspuolueille on: jättäkää palkoista sopiminen työmarkkinaosapuolille ja luopukaa vahingollisesta hankkeestanne, jonka käsikirjoitus perustuu EK:n ja sen liittojen agendaan.

Sairausajan palkkakarenssin valmistelua ei ole vielä aloitettu eikä sitä pidä aloittaakaan. Työministerin ei kannata tuhlaata aikaa ja energiaa tällaiseen haittalakiin, vaan työllisyyden edistämiseen. Meillä on tähänkin punnittuja esityksiä.

Käsittelen seuraavaksi esityksiämme konkareiden työuriin

Meillä on ratkaisuja myös työurien pidentämiseksi ja ikäsyrijännän vähentämiseksi. Selvityshenkilö Jari Lindström kartoittaa keinoja yli 55-vuotiaiden työllisyyden edistämiseksi, ja hän on ottanut ratkaisumme huomioon.

Työvoiman vähentyessä tarvitsemme lisää iäkkäämpien työntekijöiden osallistumista työelämään. Jotta tämä tavoite ei törmää ikäsyrijintään, on yhdenvertaisuuslakiin kirjattava selkeämmin ikäsyrijännän kieltö. On otettava käyttöön urakatsaus työntekijän osaamisen kehittämistarpeiden selvittämiseksi. Työssä jatkamista voidaan tukea myös lisäämällä joustavuutta työaikajärjestelyihin ja työtapoihin.

Työhyvinvointiin panostaminen on tehokas ja taloudellinen työllisyystoimi niin konkareilla kuin kaikilla työelämässä olevilla. Tuoreessa Akava Works -työolotutkimuksen mukaan 38 prosenttia korkeakoulutetuista arvioi työuupumusriskinsä suureksi tai melko suureksi. Tässä joukossa työstä johtuvaa haitallista kuormitusta oli kolme kertaa enemmän kuin heillä, jotka eivät työuupumisriskiä tunnistanee.

Kaikilla työpaikoilla ei ole osaamista tai halua huolehtia tuottavuuden kasvua tukevasta työhyvinvoinnista ja osaamisen kehittämisestä. Siksi hallituksen on tartuttava toimeen ja luotava tähän pohjaa.

Hyvä liittokokousväki

Lopuksi pari sanaa tulevasta vuodesta, Akavan 75-vuotisjuhlavuodesta.

Jatkamme rakentavaa vuoropuhelua hallituksen suuntaan tehden edelleen ratkaisuesityksiä niin kasvun kuin sen parhaan liittolaisen, paremman työelämän puolesta.

Vaikutamme siihen, että hallitus ottaisi puoliväliriihessä toteutukseen muun muassa esityksiämme osajavetoisesta kasvusta.

Alkuvuoden työeläkeuudistuksen, alue- ja kuntavaalien sekä puoliväliriihen jälkeen suuntaamme katseemme jo kohti tulevia eduskuntavaaleja. Vaikuttamisen sykli alkaa puoliväliriihestä, jonka jälkeen kokoamme ja priorisoimme seuraavan vaalikauden tavoitteemme.

Tuleva strategiamme viitoittaa työtämme jatkossa, ja siitä olen erittäin iloinen. Saamme yhdessä aikaan keskusjärjestön uuden suunnan. Strategiaa on valmisteltu varsin perusteellisesti ja nyt olemme työn loppusuoralla. Toimitamme luonnoksen joulukuun alkupuolella liitoille kirjallista kommentointia varten. Akavan hallitus hyväksyy strategian helmikuussa ja liittokokous vahvistaa sen keväällä. On tärkeää, että liitot sitoutuvat strategiaan myös Akavan resurssien näkökulmasta ja voimme ennakoida strategiakauden voimavaramme.

Tuleva vuosi paitsi uuden strategian käyttöönottovuosi myös juhluvuosi, kun Akava täyttää 75 vuotta. Juhlistamisen aika on marraskuun lopulla 2025 ja ennakkokutsun - tulette saamaan alkuvuodesta.

Lopuksi haluan kiittää teitä kaikkia lämpimästi työstänne tänä vuonna ja toivottaa kaikin puolin hyvää ja menestyksestä tulevaa vuotta. Olemme tehneet yhdessä liittojemme kanssa onnistunutta vaikuttamisyhteistyötä muun muassa nuorten mielenterveyteen keskittyvässä Tärkeä osa minua -kampanjassa, työperäistä maahanmuuttoa ja yli 55-vuotiaiden työllisyyttä koskevissa hankkeissa. Yhteistyö jatkuu tulevana vuonna, joka on varmasti työntäyteinen, mutta toivottavasti myös monin tavoin valoisa vuosi.

Meitä akavalaisia tarvitaan, jotta suomalaiset voivat hyvin ja Suomi menestyy.

Hyvät akavalaiset, antoisaa ja keskustelevaa liittokokousta.